

Laatdienst 5 februari 2023

Overweging

Je kunt met alle goede bedoelingen, zonder dat je het wilt mensen, of groepen mensen overbelasten. Toen een predikant, wellicht in vuur en vlam voor een mooi voorbeeld van een zeer sociaal actieve kerkgemeenschap riep dat elke kerk een goede keuken en voorziening moet hebben, om te koken voor eenzamen, armen, vluchtelingen zal ze dat niet zo bedoeld hebben. En de predikant die er geprikkeld op reageerde vanuit de concreetheid van het steeds nijpender worden van het functioneren van kerkgemeenschappen met vergrijzende leden en zeer kleine groepen sprak een andere taal. Zo leek wel. Niet praktisch haalbaar. Het kost moeite het al lopende kerkenwerk uit te voeren. Laat staan dat er menskracht is om aan de steeds langer wordende lijst van ideeën en wensen te voldoen.

Een ander reageert weer met het advies: kijk buiten de eigen kerkmuren. Hij zocht vrijwilligers voor een inloophuis en vond binnen en buiten eigen en andere kerkmuren samenwerking, ook meer en meer met lokale burgerlijke gemeenten.

Het is bekend dat de minister voor armoede, zelf niet onbekend is met de ins en outs van kerkzijn en de groeicijfers van wat door kerkgemeenschappen geïnvesteerd wordt die tegelijkertijd kleiner in aantal en deelname zijn. Het aantal uren dat kerken gezamenlijk steken in armoedebestrijding loopt op tot meer dan 2,2 miljoen. Het werd in een net gepresenteerd armoederapport van de kerken dat gehouden werd in Den Haag bekend.

Stek, diaconaal kerkelijk werk in Den Haag doet haar werk onder protest, want de overheid laat haar taak liggen. Hoewel minister zelf goed weet van een ethische opdracht, vermoed ik en anders zou willen, maakt ze helaas deel uit van een regering en parlement. Een volgende reageert kritischer: 'kerkleden moeten in het stemhokje duidelijker hun keuze doen gelden!'

Het is maar al te vaak zo dat vrijwilligers die gemotiveerd en met drive aan het werk zijn, de noodzaak van rust en van zelf gevoed blijven wel kennen, maar bij de veeleisende zware taak in onbalans raken. We zijn kwetsbare mensen, en ook hier lijkt dit het geval in het verhaal van Marcus: De leerlingen verdienen rust, een plek voor opladen, een soort van retraite zou je het kunnen noemen, om zich in een broodnodige rust te begeven, maar de roep en honger van de mensen is te sterk. Als Jezus de mensen ziet is het niet zomaar medelijden dat hem aangrijpt; het is een getroffen zijn, ten diepste, hij heeft er verschrikkelijke pijn in zijn buik van. Het woord dat hier wordt gebruikt, dat is wel informatief, is in het oude testament een woord dat wordt gebruikt voor de eigenschap van God zelf: Gods maag krimpt erbij. Met andere woorden dit raakt hem in het hart. God ligt er meer dan wakker van; er moet iets gebeuren, dit kan niet zo voortduren.

Wat er aan de hand lijkt te zijn, is niet eens in de eerste plaats de honger, het tekort aan voeding en aan rust; de mensen missen goede leiding die hen richting, richting geeft in hun leven: ze zijn als schapen die verspreid rondlopen en daarmee veel te kwetsbaar

zijn geworden. Het plaatje van de herder die de schapen niet dient, de aangestelde, de ambtenaar zou je nu zeggen, van wie je anders mag verwachten, maar meer zijn eigen maag en portemonnee dient dringt zich op.

Die grote bewogenheid van Jezus over deze massale toeloop van mensen wordt hierdoor verklaard: hier wordt een goede herder gemist. Het thema komt al in de Tora en Profeten aan bod. Als Mozes het vlak voor zijn dood net heeft gehoord dat hij het land van belofte niet zal binnengaan verwoordt hij tegenover God: Laat dit volk toch niet zonder herder ... waarop dan Jozua het worden zal die de kudde van God zal leiden. (Numeri 27,17) Theoloog Thom Naastepad vindt nog een andere tekst die boeiend is als het hierover gaat: (1Kon 22,16) "Daar hoor je hoe koning Achab regeert over het Noordrijk, het latere Galilea. In die tekst probeert koning Achab de profeet Micha voor zijn karretje te spannen om een oorlog tegen de Syriërs uit te roepen en te ondersteunen met goddelijk gezag, een 'heilige oorlog' dus. Wel ja, en dan zeker onder Achab, die alle goden tegelijk diende naar het hem uitkwam. Micha neemt die koning flink in de maling. Achab wordt kwaad en zegt: 'Tot hoeveel keren zal ik u bezweren opdat gij tot mij niet spreekt dan alleen de betrouwbaarheid in de naam des Heren'. En dan zegt Micha: 'Ik zag heel Israël verstrooid op de bergen, gelijk schapen die geen herder hebben. en de Heer zei: dezen hebben geen heer.' De enige wetgever die ze onder Achab hebben is het recht van de sterkste, en dan is er veel armoede onder velen en veel rijkdom onder weinigen." Niets nieuws onder de zon zou je bijna zeggen, maar dat is misschien wel erg makkelijk en zwartkijkerig.

Waar de zoekende mensen hier bij Jezus en de leerlingen letterlijk in een woestijnplek terecht komen, is het nu de vraag wat daar op die bewust gekozen plek van ontmoeting te vinden zal zijn. Jezus' reactie is: hen onderwijzen; m.a.w. Tora leren. De mensen hangen aan zijn woorden, want het zijn woorden die hen blijkbaar bieden waar hun tekort is en hun honger zich bevindt: hun verdeeldheid en kwetsbaarheid krijgt hier een wending.

Toen ik ging nadenken over de thematiek van de vraag, leek me de vraag: 'Hoeveel broden hebben jullie?' een vraag onder andere naar: wat breng je mee, wat heb je in huis, zoiets als: wat is je talent en wat zie je dat er nodig is. Wat kan ik, of wat kunnen wij als gemeenschap inzetten? Op allerlei verschillende manieren kan een mens dat invullen met het oog op de nood om je heen. Natuurlijk, als je dat gegeven is om als een vrijwilliger in een inloophuis te werken, of als diaken in een project bij Stek in Den Haag, of als secretaris van een stichting – allemaal goed en heel nodig - maar er blijft ook die concrete vraag van de honger hangen, en het tekort aan iets dat ons toch nog dichter op de huid zit: danken en delen roept je wakker; die gebaren van inzamelen en het dan als geschonken gaven weer verdelen, uitdelen, herverdelen, in de groepen die zich vormen, die zich daar vormen, goed overzichtelijke groepen zijn het van honderd en van vijftig, misschien wel bestaande groepen mensen die al wat met elkaar delen als lotgenotengroep bijvoorbeeld; de achtergrond van die cijfers heb ik eerlijk gezegd niet gevonden – maar wat er wel zichtbaar wordt en ervaren wordt door de mensen daar aanwezig is hoe bijzonder het is wat er gebeurt, het wordt het beeld van

het koninkrijk van de hemel op aarde- een paradijselijk beeld, dat altijd het gevaar heeft om zweverig te worden.

Maar goed, op dat gevaar af: in de hoede van deze rabbi deze leraar, die hen totaal mee trekt in zijn woord, in zijn dank en breken van dat veel te weinige, dat wat totaal ontoereikend is voor de hele honger van de massa mensen die daar aanwezig is, ik denk eigenlijk dat bedoeld is: de hele mensheid, dan draait dat delen van de apostelen die als tafeldienaars functioneren uit op één gróót feest; het brood en de vis, teken van niet zomaar een maaltijd maar een zeer overvloedige, op het groene gras, de plaats dus, waar deze zeer toegewijde herder zijn schapen te eten weet te geven. En meer dan dat.

De nood van de mensheid op drift kun je op allerlei manieren omschrijven: wie al jaren wachten moeten in een azc op een permanente verblijfsvergunning, Wie gevluht is met het gezin en wonen in een tent met vijftig of honderd anderen, wie als slachtoffer door de belastingdienst of overheid haar leven zonder goede reden verknald zag worden, wie moeten werken onder te hoge druk, wie worden gepest... wat kan daar op worden geantwoord.

Als een groep mensen geen sámenleving vormt, geen sociale samenhang ís, en er goede toegewijde herderlijke leiding mist? Wie zich zelf geraakt en gedreven voelt bevindt zich in een traditie van de mensen zoals de kritische Micha, die profetisch de vinger op de juiste zere plek legt en weet te benoemen aan het juiste adres, namelijk de over het paard getilde Koning, wat pijnlijk zichtbaar is: verdeeldheid en uitspreiding en kwetsbaarheid van mensen; groten en kleinen, waar verbinding nodig is en gerichtheid op gezamenlijke toekomst zonder verliezers.

Maar dan gaat het om een Koninkrijk van belofte en toekomst dat draait om delen, vrijgevigheid, en het afzweren van het recht van de sterkste. dan komt in zicht de verrassing dat midden in een woestijnwereld, een steenharde wereld dat weinige wat ik mee breng: vijf en twee, die getallen die ons zo confronteren met ons tekort, gaan duiden op bloei, precies op die woeste plaats, en dan wordt zeven, het getal dat op de volheid wijst werkelijkheid.

Vijf broden voor de vijfduizend. Het is geen cijfermatige benadering van de journalistiek of het CBS of ministerie, maar een getál, en bijbelse getallen willen vertellen,'en eigenlijk vertellen ze dan altijd een ander, verrassend ander verhaal.

Bert Griffioen

Bij de zegen maakte ik gebruik van een tekst van Alfred C. Bronswijk, uit de bundel: *Rakelings Nabij, teksten, gebeden, liederen*, uitgegeven door Narratio 2002, ISBN 90 5263 261 8 p.88: 'Word elkaars brood, weest elkaars wijn'